

NÆRINGSSTOFBELASTNING, KILDEOPSPLITNING OG KVÆLSTOFRETENTION

– AP1 i "Second opinion" fase III (Vandplan 3 genbesøg)

Teknisk rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi

nr. 293

2023

Revideret: Juni 2024

AARHUS
UNIVERSITET

DCE – NATIONALT CENTER FOR MILJØ OG ENERGI

NÆRINGSSTOFBELASTNING, KILDEOPSPLITNING OG KVÆLSTOFRETENTION

– AP1 i ”Second opinion” fase III (Vandplan 3 genbesøg)

Teknisk rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi

nr. 293

2023

Hans Thodsen¹

Henrik Tornbjerg¹

Dennis Trolle¹

Anders Erichsen²

Trine Larsen²

¹ Aarhus Universitet, Institut for Ecosystems and Resources

² DHI

Revideret: Juni 2024

AARHUS
UNIVERSITET

DCE – NATIONALT CENTER FOR MILJØ OG ENERGI

Datablad

Serietitel og nummer:	Teknisk rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 293
Kategori:	Rådgivningsrapporter
Titel:	Næringsstofbelastning, kildeopsplitning og kvælstofretention
Undertitel:	-AP1 i "Second opinion" fase III (Vandplan 3 genbesøg)
Forfatter(e):	Hans Thodsen ¹ , Henrik Tornbjerg ¹ , Dennis Trolle ¹ , Anders Erichsen ² , Trine Larsen ²
Institution(er):	¹ Aarhus Universitet, Institut for Ecoscience ² DHI
Udgiver:	Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi ©
URL:	http://dce.au.dk
Udgivesesår:	december 2023
Redaktion afsluttet:	december 2023
Revision:	juni 2024
Faglig kommentering: Kvalitetssikring, DCE:	Hans Estrup Andersen Signe Jung-Madsen
Ekstern kommentering:	Kommentarerne findes her: https://dce.au.dk/fileadmin/dce.au.dk/Udgivelser/Tekniske_rapporter_250-299/KommentarerTR/TR293_komm.pdf
Finansiell støtte:	Miljøministeriet
Bedes citeret:	Thodsen. H., Tornbjerg. H., Trolle. D., Erichsen. A. & Larsen. T. 2023. Nærinsstofbelastning, kildeopsplitning og kvælstofretention -AP1 i "Second opinion" fase III (Vandplan 3 genbesøg). Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 47 s. - Teknisk rapport nr. 293
	Gengivelse tilladt med tydelig kildeangivelse
Sammenfatning:	I denne rapport er anvendte metoder og diverse leverancer fra Arbejdspakke 1 i projektet "Second opinion" fase III, "styrket modelgrundlag" beskrevet og præsenteret.
Emneord:	Vandplan 3, Second opinion
Foto forside:	Colourbox
ISBN:	978-87-7156-823-3
ISSN (elektronisk):	2244-9991
Sideantal:	47
Internetversion:	Rapporten er tilgængelig i elektronisk format (pdf) som http://dce2.au.dk/pub/TRxxx.pdf

Supplerende oplysninger/Revision: Efter udgivelse af rapport i 2023 er der efter ønske fra MST tilføjet uddybninger i teksten omkring enkelte metodevalg i de gennemførte beregninger (se 'ekstern kommentering'). Det er primært omkring hvilke månedsfordelinger, der er anvendt for punktkilder og omkring beregning af kvælstofretention for punktkilder. Der er ikke ændret på beregninger. Derudover er der tilføjet et nyt forord, baggrundsafsnit og introduktionsafsnit. Forord og baggrund, deles med de øvrige rapporter udarbejdet i forbindelse med 'Second opinion' projektet, og var ikke udarbejdet, da denne rapport udkom i december 2023.

Indhold

Forord	5
Baggrund	7
Formål og forudsætninger	8
Sammenfatning	10
1 Introduktion	11
2 Metodebeskrivelse for AP1 i second opinion fase III projekt	12
2.1 Introduktion	12
2.2 M1.1 Overfladevands-N-retention relateret til punktkilder for 4. ordens-kystvandoplante	12
2.3 M1.2 Kildeopsplitning af kvælstof- og fosfortilførsler på månedsbasis til de enkelte kystvande fordelt på punktkilder og diffuse kilder	12
2.4 M1.3 Metoder til beregning af månedsdudledninger fra havbrug og regnvandsbetegede udløb (RBU)	12
2.5 M1.4 Månedstilførsler af kvælstof og fosfor til de enkelte 4. ordens kystvande fordelt på punktkilder og diffuse kilder	13
3 Leverancer	15
3.1 Betydningen af søer i vandløbssystemet på retention og transport af kvælstof og fosfor	15
3.2 Kvælstof-, fosfor- og ferskvands-tilførsler og kildefordeling til kystvande på 4. orden kystoplante for middelår 2016-2018	16
3.3 Månedstilførsler af kvælstof og fosfor til de enkelte kystvande fordelt på punktkilder og diffuse kilder, opgjort på 4. ordens kystoplante	18
3.4 Oplandskort med identifikation af søoplante inden for heloplandet (4. ordens kystoplantet/ID15-oplante)	19
3.5 Overfladevandsretention for punktkilder relateret til de enkelte punktkilder, placeret i de enkelte kystvande	20
4 Referencer	23

Forord

Anders Erichsen

Dette er et fælles forord for alle rapporter under projektet 'Second Opinion, fase III (Styrket modelgrundlag)'.

Denne rapport er udarbejdet som en del af projektet 'Second Opinion, fase III (Styrket modelgrundlag)'. Projektet er igangsat og finansieret af Miljøstyrelsen som en del af evalueringen af det faglige grundlag for kvælstofindsatsen i vandområdeplanerne ("Second Opinion"), som blev igangsat på baggrund af Landbrugs aftalen fra oktober 2021.

MST forestår med bistand fra forskningsinstitutioner gennemførelsen af Second Opinion, Fase III, som består af tre elementer;

(1) opdatering af statusbelastning og baseline 2027,

(2) gennemførelsen af projektet 'Second opinion, fase III, styrket modelgrundlag' hvor modelgrundlaget opdateres under inddragelse af input fra Second Opinion, Fase I (redegørelse for det nuværende juridiske og naturfaglige grundlag og handlerum inden for Vandrammedirektivet) og Fase II (evaluering af resultaterne fra Fase I gennemført af et hold uvildige internationale forskere) og der gennemføres analyser af muligheden for anvendelse af supplerende virkemidler (fosforvirkemidler og virkemidler med særlig effekt i algernes vækstsæson)

(3) revideret opgørelse af det resterende indsatsbehov for kvælstof fordelt på deloplande og tilhørende virkemidler. Projektet 'Second Opinion, Fase III, styrket modelgrundlag' er ledet af DHI og udført i samarbejde med Aarhus Universitet (DCE og DCA), COWI, GEUS, DTU-Aqua og KU.

Denne rapport ' Næringsstofbelastning, kildeopsplitning og kvælstofretention (AP1)' er en af 7 leverancer fra Projektet Second Opinion, Fase III, styrket modelgrundlag', og bør ses i sammenhæng med de øvrige hovedrapporter fra projektet, som er:

- Thodsen H & Tornbjerg H (2023). Næringsstofbelastning, kildeopsplitning og kvælstofretention - AP1 i "Second opinion" fase III (Vandplan 3 genbesøg) (Denne rapport)
- Salomonsen SD & Ottosen TW (2023). Second Opinion Fase III. Styrket Modelgrundlag. Punktkilder
- Højberg AL, Børgesen CD & Andersen HE (2024). Second opinion, fase III, Styrket modelgrundlag. Delrapport 3: Diffus bidrag og virkemidler
- Erichsen AC, Larsen TC, Christensen JPA & Timmermann K (2024). Second opinion fase III: Styrket modelgrundlag. Styrket modelgrundlag, scenarier og fortolkninger. Arbejdspakke 4
- Jacobsen BH (2024). Vurderinger af omkostninger ved at nå indsatskrav for kvælstof i Vandrammedirektivet i relation til Second Opinion analysen
- Hasler B. & Filippelli R. (2024). Økonomiske analyser af fosfor- og kvælstofreduktioner beregnet med TargetEconN_P. Second opinion, fase III, Styrket modelgrundlag. Arbejdspakke 5

- Erichsen AC (ed). Second opinion fase III: Styrket modelgrundlag. Synteserapport.

Miljøstyrelsen har kommenteret på tidlige versioner af denne rapport, men valg af metoder og konklusioner er alene projektgruppens ansvar. Rapporten er fagfællebedømt af videnskabeligt personale på DHI, AU, COWI, GEUS, DTU-Aqua og KU, som derudover ikke har deltaget i projektgruppens arbejde.

Baggrund

Anders Erichsen

Dette er et fælles baggrundsafsnit for alle rapporter under projektet 'Second Opinion, fase III (Styrket modelgrundlag)'.

Miljøministeriet sendte den 22. december 2021 udkast til Vandområdeplaner 2021-2027 (VP3) i høring.

Det er, med aftale om en grøn omstilling af dansk landbrug fra 4. oktober 2021 ('Landbrugsaftalens'), politisk besluttet at gennemføre en "Second Opinion" (SO), der skal gennemgå det faglige grundlag for opgørelsen af kvælstofindsatsbehovet, som det fremgår af VP3, som blev sendt i høring den 22. december 2021, og vedtaget i juni 2023. SO er organiseret af en taskforce med deltagelse af Finansministeriet (FM) (formand), Miljøministeriet (MIM) og Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri (FVM).

Som det fremgår af FM og MIM's kommissorium for SO af 8. februar 2022, skal resultaterne foreligge, så de vil kunne indgå ved det foreslæde genbesøg 2023/2024 som del af grundlaget for beslutning om håndtering af den resterende kvælstofindsats frem mod 2027. I 'Landbrugsaftalens' beskrives opgaven således:

"Aftaleparterne er enige om, at der skal gennemføres en evaluering af det faglige grundlag for kvælstofindsatsen ("second opinion"), bl.a. under inddragelse af internationale forskere. En second opinion vil omfatte en evaluering af det faglige grundlag for kvælstofindsatsen mhp. at afdække, om der er foretaget antagelser, forudsætninger eller valg, som vil kunne lede til en justeret opgørelse af et resterende kvælstofindsatsbehov indenfor de juridiske og naturvidenskabelige rammer for vandrammedirektivet.

En second opinion skal også omfatte en opdateret vurdering af effekten af kvælstof-baselinen og betydningen af opgørelser af kvælstoffuldledningen på baggrund af senest tilgængelige data. Aftale-parterne drøfter kommissorium på baggrund af et oplæg fra regeringen. Der afsættes 29 mio. kr. til indsatsen. Der nedsættes en task-force, der ledes af Finansministeriet. Gennemgangen skal være afsluttet mhp. at kunne indgå i genbesøget i 2023/2024."

En SO skal således gennemgå det faglige grundlag for opgørelsen af kvælstofindsatsbehovet, som det fremgår af VP3 sendt i høring 22. december 2021, og vedtaget i juni 2023.

SO gennemføres i tre faser. Fase I og II forestås af FM/MIM, og omfatter en redegørelse for det nuværende juridiske og naturfaglige grundlag og handlerum inden for vandrammedirektivet, herunder fokus på mindst seks forskellige elementer i vandplansarbejdet under inddragelse af uvildige internationale forskere.

Fase III forestås af MST med bistand fra forskningsinstitutioner gennemførelse af det praktiske arbejde, der omfatter en opdatering af statusbelastning og baseline 2027, et styrket modelgrundlag under inddragelse af input fra fase I og II samt en revideret opgørelse af det resterende indsatsbehov for kvælstof fordelt på deloplande og tilhørende virkemidler.

Aktivitetsspor "Second Opinion" Fase III

1. Opdatering af statusbelastning og baseline 2027
2. Styrket modelgrundlag:
  - a. Fosfor: Identifikation af muligheder for supplerende fosforindsats.
  - b. Sæsonfokuseret indsats: Identifikation af muligheder for yderligere anvendelse af kvælstofvirkemidler med særlig effekt i sommerhalvåret.
  - c. Inddragelse af input fra fase I og II.
  - d. Inddragelse af resultaterne fra "lokale analyser"
3. Opdatering af et revideret resterende indsatsbehov fordelt på oplande og tilhørende virkemidler.

Fase III arbejdet kan opdeles i 3 aktivitetsspor:

Nærværende rapport omhandler alene delelement a og b under aktivitetsspor 2 i 'Styrket modelgrundlag', og indgår dermed som en af flere tekniske rapporter, som samlet set udgør rapporteringen af aktivitetsspor 2. De resterende tekniske rapporter udgøres af Thodsen & Tornbjerg (2023), Salomonsen & Ottosen (2023), Højberg et al. (2023), Jacobsen (2024) og Hasler B. & Filippelli R. (2024) foruden en sammenfattende rapportering af Erichsen et al. (2024).

De to delelementer c og d rapporteres særskilt. Aktivitetsspor 1 "Opdatering af statusbelastning og baseline 2027" gennemføres i et særskilt projektspor uafhængigt af aktivitetsspor 2. Aktivitetsspor 3 gennemføres ligeledes i et særskilt projektspor, men baseret på input fra aktivitetsspor 1 og 2.

Formål og forudsætninger

I forbindelse med forarbejdet til VP3, blev effekter af en mere fokuseret fosforregulering vurderet på et foreløbigt grundlag, blandt andet på grundlag af kystvandenes specifikke fosforfølsomheder beregnet i VP3-modelprojektet (se eksempelvis Erichsen et al. (2021a)). På baggrund heraf blev der udpeget kystvande med tilhørende oplande, hvor en supplerende fosforindsats potentiel ville kunne supplere og/eller erstatte dele af en kvælstofindsats, men det reelle oplandsspecifikke potentiale for en sådan supplerende fosforindsats var på daværende tidspunkt ikke kendt i detaljer.

Tilsvarende blev der identificeret en række vandområder, hvor målrettet reduktion af kvælstofudledning i vækstsæsonen¹ potentiel kan reducere det beregnede reduktionsbehov af kvælstof på årsniveau.

Formålet med projektet omkring 'Styrket Modelgrundlag, aktivitetsspor a og b' er at kvantificere effekterne af reduktioner i fosfortilførsler henholdsvis reduktion af kvælstofudledning fokuseret på vækstsæsonen, og afslutningsvis bidrage med viden, der kan indgå i opdateringen af indsatsbehov i forbindelse med genbesøget.

¹ Vækstsæson defineres her som perioden maj-september for sommer-klorofyl-a og marts til september for bundvegetation, og dermed lysforholdene i samme periode.

Det samlede projekt ('Styrket Modelgrundlag, aktivitetsspor a og b') er organiseret i 7 arbejdspakker (AP'er), som bidrager til projektets samlede formål med henblik på at analysere potentialer for anvendelse af de supplerende virkemidler (fosfor, reduktioner målrettet vækstsæsonen), samt miljøeffekter og omkostningseffektivitet af forskellige kombinationer af disse indsatsmuligheder i forhold til at adressere et resterende indsatsbehov ved genbesøget af VP3 i 2023/2024.

- AP1: Belastning og kildefordeling af kvælstof og fosfortilførsler
- AP2: Punktkildebidrag / virkemidler (inkl. økonomi)
- AP3: Diffust bidrag / virkemidler
- AP4: Styrket modelgrundlag – beregning virkemiddeleffekter (scenarier, fortolkning)
- AP5: Økonomi / omkostningseffektivitet
- AP6: Opdateringer af modelgrundlaget (input fra fase 1+2 og lokalanalyser)
- AP7: Projektledelse og -koordinering

Som nævnt ovenfor, indeholder denne rapport en teknisk gennemgang af arbejdet udført under Arbejdspakke 1 (AP1) i projektet omkring Belastning og kildefordeling af kvælstof og fosfortilførsler (fase III).

Sammenfatning

Hans Thodsen

I denne rapport er anvendte metoder og diverse leverancer fra Arbejdspakke 1 i projektet "Second opinion" fase III, "styrket modelgrundlag" beskrevet og præsenteret.

1 Introduktion

Hans Thodsen

Formålet med arbejdspakke 1 (AP1) er at identificerer og kvantificerer de enkelte kilders andel af næringsstofbelastningen i de enkelte vandområder. Andelen af næringsstofbelastningen er beregnet både på års-, måneds- og dagsniveau. Tilførsler på dagligt tidsskridt anvendes i AP4 som input til de marine modeller. Der er beregnet en række scenarier hvor punktkildeudledningerne er reducerede 30%, både for alle punktkilder og for hver punktkildeførsler separat, disse scenarier anvendes også i AP4.

For at give et mere retvisende billede af måneds TN- og TP-tilførslerne fra punktkilder til havet er der lavet nye fordelingsnøgler til fordelings af årsudledninger fra punktkilder på månedsniveau. De nye fordelingsnøgler afløser en praksis hvor årsudledninger blev delt ligeligt imellem årets måneder. De nye fordelingsnøgler giver en bedre opgørelse af hvor stor tilførslen er til havet på månedsniveau og giver en mere retvisende beregning af hvad kildefordelingen er imellem diffuse kilder og punktkilder på månedsniveau. De nye punktkildeudledningsmånedsfordelingsnøgler er anvendt i de datasæts der anvendes i AP4 til de marinemodeller. Der er lavet en beregning af den gennemsnitlige årlige kvælstofretention i procent imellem udledningspunktet for individuelle punktkilder og havet. De beregnede kvælstofretentionsprocenter anvendes i de økonomiske beregninger i AP5.

2 Metodebeskrivelse for AP1 i second opinion fase III projekt

Hans Thodsen, Henrik Tornbjerg, Anders Erichsen & Trine Larsen

2.1 Introduktion

I AP1 (arbejdspakke 1) er metoderne fastlagt efter projektets start og var således ikke en del af projektbeskrivelsen. I det følgende er de anvendte metoder til de forskellige relevante milepæle (M1.x) og leverancer af AP1 beskrevet.

2.2 M1.1 Overfladevands-N-retention relateret til punktkilder for 4. ordens-kystvandoplante

Se afsnit 3.5.

2.3 M1.2 Kildeopsplitning af kvalstof- og fosfortilførsler på månedsbasis til de enkelte kystvande fordelt på punktkilder og diffuse kilder

En kildeopsplittet middelmånedlig tilførsel til hvert FV4- (4. ordens kystvand/opland) og VP3-kystvand (Vandplan 3 kystvand/opland) for perioden 2016-2018 er beregnet på baggrund af det datasæt, der er beskrevet under afsnit M1.4 (afsnit 2.5).

2.4 M1.3 Metoder til beregning af månedsudledninger fra havbrug og regnvandsbetingede udløb (RBU)

Forfatter: Anders Erichsen og Trine Larsen

I dette afsnit beskrives metoden for neddeling af årsudledninger til månedsudledninger for havbrug og regnvandsbetingede udløb (RBU).

2.4.1 Havbrug

Årsværdien for N- og P-udledninger fra havbrug er vurderet til at følge forderforbruget. Denne metode har også været brugt af fx Nielsen m.fl. (2015). Der er anvendt en middelmånedlig udledning af næringsstoffer fra 10 havbrug, som har været indhentet i forbindelse med tidlige studier af DHI. Data dækker årene 2014-2019. Der er generelt ikke fisk i buren på havbrugene imellem midt november og start april. Månedsfordelingen ses i Tabel 1.

Tabel 1. Procentvis månedsfordeling af N- og P-udledning fra havbrug

Måned	Procent af årsudledning
Jan	0
Feb	0
Mar	0
Apr	2
Maj	13
Jun	17
Jul	19
Aug	16
Sep	18
Okt	11
Nov	3
Dec	0

2.4.2 Regnbetingede udløb

Månedsfordelingen af udledninger fra regnbetingede udløb (RBU) er baseret på RBU'ere inkluderet i DHI's modeller for badevandsudsigter. Derfor udgør data fra de anvendte RBU'er alene udledninger fra RBU med kombineret spildevand og regnvand. Data er for årene 2017 til 2021, og stammer fra RBU'er i følgende kommuner: Helsingør, Fredensborg, Hørsholm, Rudersdal, Lyngby-Taarbæk, Gentofte, København, Hvidovre, Brøndby, Vallensbæk, Ishøj, Svendborg, Aarhus, Vejle, og Kolding. På grund af manglende baggrundsdata skelnes der ikke imellem forskellige typer af RBU'er. Gennemsnitlig månedsfordeling af N- og P-udledning ses i Tabel 2. Det antages at næringsstofkoncentrationer følger samme fordeling som vandføringen.

Tabel 2. Procentvis månedsfordeling af vand, N- og P-udledning fra RBU'ere.

Måned	Procent af årsudledning
Jan	5
Feb	10
Mar	13
Apr	5
Maj	3
Jun	10
Jul	10
Aug	18
Sep	13
Okt	8
Nov	2
Dec	3

2.5 M1.4 Månedstilførsler af kvælstof og fosfor til de enkelte 4. ordens kystvande fordelt på punktkilder og diffuse kilder

Månedstilførsler af N og P samt ferskvand er beregnet/opgjort for hvert 4. ordens kystvand. Beregningen er baseret på opgørelsen til NOVANA-rapporten "Vandløb 2018" (Thodsen m.fl. 2019), som statusbelastningen i VP3 er beregnet ud fra.

De målte transporter og de modellerede diffuse N- og P-tilførsler er de samme som i Thodsen m.fl. (2019), mens der anvendes et nyt punktkildedatasæt. Den

primære forskel på det originale og det nye punktkildedatasæt er, at månedsfordelingen af punktkilderne er ændret. I det originale datasæt var den, af FDC for punktkilder hos MST, oplyste årsudledning delt i 12 lige store månedsudledninger. I det nye datasæt er månedsfordelingen baseret dels på data fra PULS-databasen for tre typer af renseanlæg, industriudledninger og dambrug og dels på de i afsnit 2.4 præsenterede månedsfordelinger for RBU og havbrug. Data fra PULS-databasen, metode til middel-månedsfordeling og modelberegninger er beskrevet i Lassen & Frank-Gopolos (2022). Der forekommer også enkelte andre ændringer i det nye punktkildedatasæt leveret af FDC-punktkilder, der er fx ændrede/korrigerede udledningsmængder, ændrede udledningspunkter (til andet 4. ordens kystvand) og tilføjet nye udledningspunkter. Månedsfordelingen for punktkilder hhv. N og P opgjort i Lassen & Frank-Gopolos (2022) er vist i Tabel 3. Kildeopsplitningen er beregnet til vandløbskant for punktkilder, der ikke udleder direkte til havet. Det vil sige, at der ikke er beregnet en N-retention (kvælstoffjernelse) imellem, punktkildes udledningspunkt og havet. Dette betyder at udledningen fra punktkilder, der udleder til vandløb inde i land, har en overvurderet tilførsel i forhold til havet, og at punktkildeandelen i det pågældende opland er overvurderet. Overvurderingen af punktkildeandelen vil for de fleste oplande være lille, men hvor der ligger betydelige punktkilder opstrøms søger med en høj kvælstoffjernelse, vil det have en vis betydning.

Tabel 3. Månedlig fordeling (%) af N- og P-årsudledning fra rensningsanlæg, dambrug og industri ifølge Lassen & Frank-Gopolos (2022).

Punktkilde type	Måned											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Kvælstof (TN)												
Renseanlæg, avanceret rensning	12,4	12,9	11,4	8,1	6,7	5,7	5,5	5,9	6,1	7,1	8,5	9,6
Renseanlæg, mellem rensning	12,3	12,7	11,2	8,2	6,5	5,6	5,8	6,2	6,2	7,2	8,6	9,4
Renseanlæg, mekanisk rensning	8,33	8,33	8,33	8,33	8,33	8,33	8,33	8,33	8,33	8,33	8,33	8,33
Dambrug	8,6	8,7	9,1	8,5	8,2	7,8	7,8	7,5	8,1	8,5	8,6	8,6
Industri	8,33	8,33	8,33	8,33	8,33	8,33	8,33	8,33	8,33	8,33	8,33	8,33
Havbrug	0	0	0	2	13	17	19	16	18	11	3	0
Regn Betingede Udløb (RBU)	5	10	13	5	3	10	10	18	13	8	2	3
Fosfor (TP)												
Renseanlæg, avanceret rensning	10,0	10,1	9,8	8,2	7,9	7,4	7,2	7,6	7,3	7,6	8,2	8,5
Renseanlæg, mellem rensning	10,4	10,6	9,9	8,4	8,1	7,4	7,3	7,4	6,9	7,4	8,0	8,1
Renseanlæg, mekanisk rensning	8,33	8,33	8,33	8,33	8,33	8,33	8,33	8,33	8,33	8,33	8,33	8,33
Dambrug	8,7	8,6	8,5	8,1	8,2	8,9	8,7	7,9	7,7	7,8	8,4	8,6
Industri	8,33	8,33	8,33	8,33	8,33	8,33	8,33	8,33	8,33	8,33	8,33	8,33
Havbrug	0	0	0	2	13	17	19	16	18	11	3	0
Regn Betingede Udløb (RBU)	5	10	13	5	3	10	10	18	13	8	2	3

3 Leverancer

I AP1 er der følgende leverancer.

- L1.0: Kortfattet beskrivelse af betydningen af sør i vandløbssystemet på retention og transport af kvælstof og fosfor.
- L1.1: Kvælstof-, fosfor- og ferskvands-tilførsler og kildefordeling til kystvande på 4. orden kystoplande for middelår 2016-2018 (Tabeller).
- L1.2: Tabeller med månedstilførsler af kvælstof og fosfor til de enkelte kystvande fordelt på punktkilder og diffuse kilder. Opgøres på 4. ordens kystoplande.
- L1.3: Oplandskort med identifikation af søoplande inden for heloplandet (4. ordens kystopland / ID15-oplande).
- L1.4: Tabeller med overfladevandsretention for punktkilder relateret de enkelte punktkilder, placeret i de enkelte kystvande.
- L1.5 Bidrag til slutrapport inkl. metodebeskrivelse, afgrænsning og resultater (denne rapport og samlet projektrapport).

3.1 Betydningen af sør i vandløbssystemet på retention og transport af kvælstof og fosfor

Forfattere: Hans Thodsen, Dennis Trolle

I sører lokaliseret på vandløbssystemerne foregår der en retention af kvælstof og fosfor. Med retention menes der for kvælstof primært en fjernelse af kvælstof fra vandfasen idet nitrat omdannes til gassen N₂ igennem denitrifikation. For fosfor er der i stedet tale om en opslagring primært på sør bunden, ved at organisk bundet fosfor eller fosfor adsorberet til mineralske partikler aflejres midlertidigt eller permanent på bunden.

For kvælstof afhænger retentionen primært af vandets opholdstid i søen, (dvs. hvor lang tid vandet i gennemsnit opholder sig i søen/tiden det ville det tage at fyde søen op hvis den var tom) og vandtemperaturen. Disse to parametre indgår oftest i modelleringen af retentionen, fx (Windolf et al. 1996). Retentionen kan også afhænge af en række andre faktorer, som fx sødybden, biologisk struktur, andelen af organisk bundet kvælstof tilført søen og afstanden imellem de primære vandløbstilløb og udløbet af søen. Retentionen i sør er i mange tilfælde betydelig og fjerner en stor del af det tilførte kvælstof (Saunders & Kalff, 2001). Det betyder, at indsatsvirkemidler til nedbringelse af kvælstoftilførslen til havet har en mindre effekt, hvis placeret opstrøms for sør end hvis placeret nedstrøms for sør. Den forholdsvis lange opholdstid i sør betyder også at effekten af indsatsvirkemidler opstrøms sør udjævnnes over tid. Derfor kan effekten af indsatsvirkemidler opstrøms sør generelt ikke forventes at have en klar årstidsmæssig effekt på tilførslen til havet. Dvs. at fx en indsats, opstrøms en større sør, for at nedsætte N-tilførslen i sommerhalvåret ikke kan forventes at give en tilsvarende nedsættelse til havet i sommerhalvåret.

For fosfor tilført sør kan der også ske en retention/tilbageholdelse. Men da fosfor modsat kvælstof ikke har en gasfase, er der ikke tale om en egentlig fjernelse. Fosfor kan aflejres/begraves mere eller mindre permanent eller bindes hårdt til mineralske partikler i sør bunden. Men en stor del af den fosfor der aflejres i form af organisk materiale eller løst bundet til mineralske

partikler, kan frigøres til søvandet igen og indgå som søens interne fosfor-pulje. Søndergaard et al. (2001) giver et overblik over de vigtigste mekanismer omkring fosforretention i søer ud fra danske data. Søndergaard et al. (2001) finder positiv fosforretention (tilbageholdelse) på op til ca. 25 % af tilførslen for søer i vinterhalvåret. Perioden, hvor der sker retention, er længere for søer med forholdsvis lav totalfosfor-koncentration ($<0,1 \text{ mgP/l}$) end for søer med højere koncentrationer. I sommerhalvåret ses der derimod typisk en negativ retention (frigivelse, P-ud $>$ P-ind). For søer med fosforkoncentrationer $>0,2 \text{ mgP/l}$ kan den negative retention være $>50 \%$ af tilførslen. Den negative retention skyldes, at der frigives fosfor fra søens interne pulje i sommerperioden, hvilket giver en forholdsvis høj koncentration i det søvand, der løber ud af søen. Frigivelsen fra søens interne pulje kan desuden ske i lange perioder efter et markant fald i fosfortilførsel, typisk som følge af en nedsat punktkilde-tilførsel. Her kan søer generelt have en negativ retention, idet der skal indstille sig en ny ligevægt med en lavere intern pulje der balancerer den reducerede eksterne tilførsel. Denne proces kaldes ofte aflastning. Aflastninger kunne ofte ses for søer med fald i punktkildetilførslen i 1990erne, hvor der introduceredes forbedret rensning, men ses stort set ikke for perioden efter ca. 2005, hvor tilførslerne af fosfor har været forholdsvis stabile (Søndergaard et al. 2020).

3.2 Kvælstof-, fosfor- og ferskvands-tilførsler og kildefordeling til kystvande på 4. orden kystoplande for middelår 2016-2018

Hans Thodsen og Henrik Tornbjerg

De diffuse N- og P-tilførsler er på nær for oplandet til Nakskov fjord og for vestsiden af Rømø de samme som i Thodsen m.fl. (2019), mens der anvendes et nyt punktkildedatasæt. Der forekommer enkelte ændringer i det nye punktkildedatasæt leveret af FDC-punktkilder. Det er fx ændrede/korrigerede udledningsmængder, ændrede udledningspunkter (til andet 4. ordens kystvand) og tilføjelse af nye udledningspunkter. De diffuse tilførsler til Nakskov fjord (FV4=6421) er blevet opdaterede til denne nye opgørelse, herved er der bl.a. inkluderet endnu en målestation i beregningerne, og en urealistisk vandmængde i den umålte del af oplandet er erstattet. De små diffuse tilførsler fra vestsiden af Rømø (FV4=1530) er blevet opdaterede til denne nye opgørelse. Herved er en urealistisk vandmængde i den umålte del af oplandet korrigeres (Thodsen & Tornbjerg, 2022). Ved kildeopsplitningen er der ikke beregnet retention for punktkilder, der ikke udleder direkte til havet (direkte udledninger har ingen retention). Punktkildernes andel af den samlede tilførsel er således lidt overvurderet (afsnit 1.5). Denne fremgangsmåde er den samme som anvendt til den oprindelige VP3-belastningsopgørelse og den metode, der som standard er anvendt i NOVANA.

I Tabel 4 ses et udsnit af den tabel, der er leverance L.1.1. Hele tabellen ses i bilag 1. I bilag 2 se samme data splittet op på en sommerperiode (maj – september) og en vinterperiode (oktober – april).

fV4	TN_andel_pkt	TP_andel_pkt	TN_total	TN_diff	TN_pkt	TN_rens	TN_dambrug	TN_industri	TN_rbu	TP_total	TP_diff	TP_pctt	TP_rens	TP_dambrug	TP_havbrug	tp_industri	tp_rbu	
	andel af total	andel af total	kg/år	kg/år	kg/år	kg/år	kg/år	kg/år	kg/år	kg/år	kg/år	kg/år	kg/år	kg/år	kg/år	kg/år		
1110	0.44	0.41	47142	26440	20702	20255	0	0	448	2891	1719	1172	1075	0	0	0	97	
1200	0.80	0.49	14285	2799	11486	0	0	0	11064	422	434	223	212	0	0	0	117	95
1210	0.41	0.70	52136	30673	21463	0	0	0	21463	0	4094	1211	2833	0	0	0	2883	0
1241	0.01	0.07	284129	280157	3972	433	2806	0	0	732	7980	7437	543	61	328	0	0	154
1242	0.05	0.09	130948	124483	6464	2490	3792	0	0	183	2845	2578	266	58	169	0	0	39
1243	0.12	0.38	1832499	1618884	213616	107698	81844	0	0	24074	48527	29935	18592	8951	5058	0	0	4583
1250	0.00	0.00	1643	1643	0	0	0	0	0	67	67	0	0	0	0	0	0	0
1310	0.00	0.00	92	92	0	0	0	0	0	3	3	0	0	0	0	0	0	0
1321	0.09	0.26	623832	567633	56198	15947	34380	1638	0	4233	19790	14645	5145	1437	2337	409	0	962
1322	0.00	0.03	61549	156	0	0	0	0	0	156	1229	1194	35	0	0	0	0	35
1323	0.05	0.25	3906835	3706232	200603	34442	136744	0	8759	20658	85666	64415	21251	3504	12454	0	1139	4155
1330	0.00	0.00	1245	0	0	0	0	0	0	50	50	0	0	0	0	0	0	0
1410	0.00	0.01	193746	192884	862	416	0	0	447	11879	11727	152	52	0	0	0	0	100
1510	0.00	0.00	975	975	0	0	0	0	0	35	35	0	0	0	0	0	0	0
1520	0.00	0.00	2909	2909	0	0	0	0	0	82	82	0	0	0	0	0	0	0
1530	0.00	0.00	128	128	0	0	0	0	0	211	211	0	0	0	0	0	0	0
1610	0.08	0.29	2820949	2587829	233120	107341	82394	0	1478	41907	84664	60048	24617	9126	6404	0	192	8895
1620	0.05	0.23	2894031	2744281	149750	42070	96244	0	0	11436	73456	56743	16713	6718	7505	0	0	2490
1630	0.01	0.06	332595	329486	3110	2316	0	0	0	794	10457	9790	667	498	0	0	0	169
1651	0.03	0.07	2030501	1976188	54313	36183	8804	0	473	8834	83101	77566	5534	2595	866	0	45	2028

Table 4. Udsnit af tabel med middel årlig tilførsel af total kvælstof (TN), total fosfor (TP) og kildeopspiltede tilførsler, for perioden 2016-2018 for 4. orden kystoplante (FV4). pkt = punktkilder, diff = diffuse kilde (landskabet), rbu = regnbetingede udløb, rens = renningsanlæg, total = samlet udledning/tilførsel

3.3 Månedstilførsler af kvælstof og fosfor til de enkelte kystvande fordelt på punktkilder og diffuse kilder, opgjort på 4. ordens kystoplante

Hans Thodsen og Henrik Tornbjerg

Der er beregnet en ny version af opgørelse af vand- og næringsstoftilførslen til havet. Den opdaterede tilførselsopgørelse er baseret på NOVANA-rapporten "Vandløb 2018", som danner grundlag for VP3 (Thodsen m.fl. 2019). Forskellen til den oprindelige opgørelse er primært, at alle punktkilder i den nye version er fordelt på årets enkelte måneder med nye fordelingsnøgler. I den oprindelige version var årsopgørelserne delt ligeligt imellem månederne, mens de nu er fordelt efter forskellige månedsprocentdele for hver punktkilddetype. Rensningsanlæg, industrielle udledninger og dambrug er fordelt efter en analyse foretaget af MST (Lassen & Frank-Gopolos, 2022). Havbrug er fordelt efter et middelmånedligt foderforbrug for en række havbrug, der indgår i DHIs marine modelopsætninger (se M1.3 beskrivelse, afsnit 2.4.1). Regnbetingede udledninger er fordelt på måneder efter fordeling af data, der indgår i DHIs badevandsudsigt-modeller (se M1.3 beskrivelse, afsnit 2.4.2). Enkelte steder er der imellem punktkildeopgørelsen for 2018 og tidspunktet for dataudtræk fra punktkildedatabasen PULS, der danner basis for ovenstående analyser fra MST i efteråret 2022, foretaget ændringer/fejlrettelser i PULS-databasen (Miljøstyrelsen, 2019). Derfor er der enkelte steder opgjort forskelligt mængde tilført næringsstof fra rensningsanlæg, industri eller dambrug i de to opgørelser. Der er også enkelte steder, hvor placeringen af punktkildeudløb er ændret imellem de to punktkildedatasæts. I tilfælde af ændringer er det besluttet at anvende de nyeste data, da det er sandsynligt, at de er de mest retvisende. For Nakskov fjord (FV4=6421) er det desuden besluttet at opdatere tilførslen fra diffuse kilder. Det skyldes, at opgørelsen i NOVANA-rapporten "Vandløb 2018" er opgjort med en vandmængde, der sandsynligvis er for stor, og at der ved en genberegning af dette kystområde også kan inkluderes et betydeligt større målt opland i opgørelsen (Thodsen & Tornbjerg, 2022). Der er ligeledes foretaget en opdatering af de små diffuse tilførsler fra vestsiden af Rømø (FV4=1530).

I Tabel 5 ses de betydeligste ændringer imellem den "originale VP3" opgørelse og denne "opdaterede VP3" opgørelse, uover ændringerne i månedstilførsler fra punktkilder.

Tabel 5. De væsentligste ændringer af VP3-opgørelsen, som ikke er relateret til ændrede månedstilførsler fra punktkilder.

4. ordens kystoplante	Ændring
1530	Ferskvandsafstrømningen er rettet => diffuse afstrømning og næringsstoftilførsel er større
3742	Ændring i punktkildedata (TP)
6400	Flytning af punktkilde fra 6420
6420	Flytning af punktkilde til 6400
6421	Ferskvandsafstrømningen er rettet => diffuse næringsstoftilførsler er mindre
9100	Ændring af punktkildedata

For havområder, hvor punktkilder udgør en betydelig del af den samlede næringsstoftilførsel, kan de ændrede månedstilførsler have en væsentlig betydning, fx på sommertilførslen. Betydningen vil være mindre for havområder, hvor punktkildeudledninger udgør en mindre del af den samlede tilførsel. Det er kun punktkildeudledninger fra umålt opland eller direkte til havet der påvirker den beregnede opgørelse, da udledninger i målt opland er inkluderede i stoftransporter fra målestationerne. Der er ikke beregnet retention for

punktkilder der ikke udleder direkte til havet. Punktkildernes andel af den samlede tilførsel er således lidt overvurderet (afsnit 1.5).

Der er beregnet 6 punktkildescenarier, hvor de månedlige udledninger fra hhv. renseanlæg, dambrug, industri, havbrug, RBU og alle punktkilder er reduceret 30 %. Udledningen for hver enkelt måned er reduceret 30 %. Reduktionen er beregnet på månedsudledninger fordelt efter fordelingsnøglen i Tabel 3. Da der ikke er regnet retention imellem udledningspunkterne og havet er både de ureducerede og de reducerede punktkildetilførsler overvurderede (se afsnit 1.5).

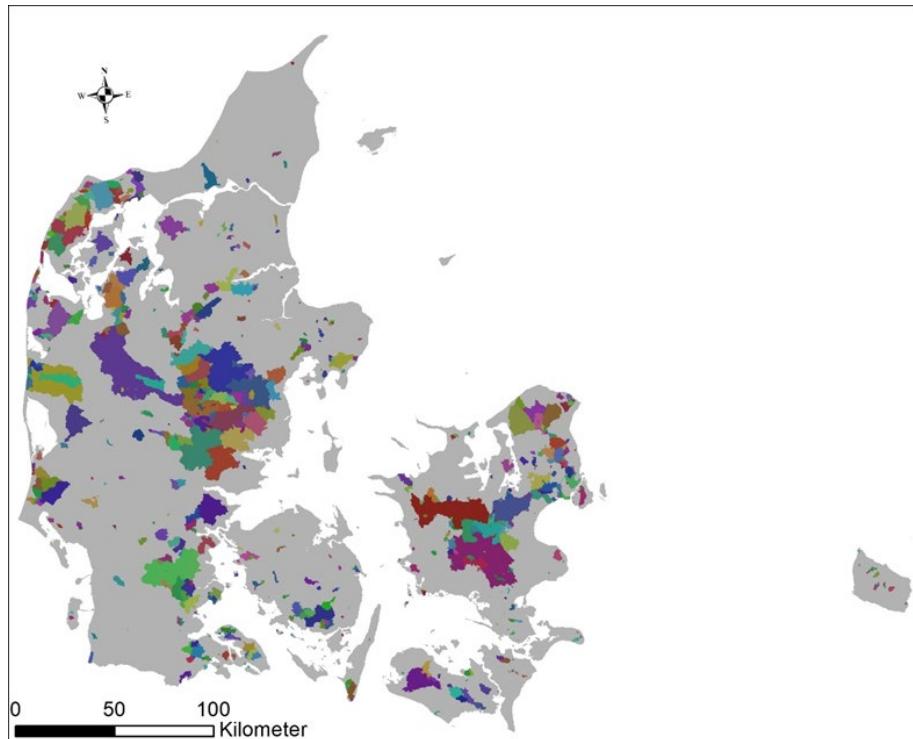
Der er leveret et datasæt på 4.ordens kystoplande med daglige værdier af tilførsler af vand, kvælstof og fosfor for perioden 1990-2018 til DHI i november 2022. Desuden er der leveret punktkildeudledningsscenarier, som beskrevet herover i samme rumlige og tidslige opløsning.

3.4 Oplandskort med identifikation af søoplante inden for højlandet (4. ordens kystopland/ID15-oplande)

Hans Thodsen og Henrik Tornbjerg

Der er leveret et GIS-kort med oplandet opstrøms hver af de sører, der er identificeret som "store sører", og dermed med en beregnet kvælstofretention i den Nationale KvælstofModel (NKMv2020) (Højberg m.fl. 2021). I Figur 1 ses kortet med søoplante. I kortet er nærmeste nedstrøms sør angivet, der ses således flere steder fx i Gudenå-systemet, at der er ligger flere sører nedstrøms hinanden (ligger på kæde).

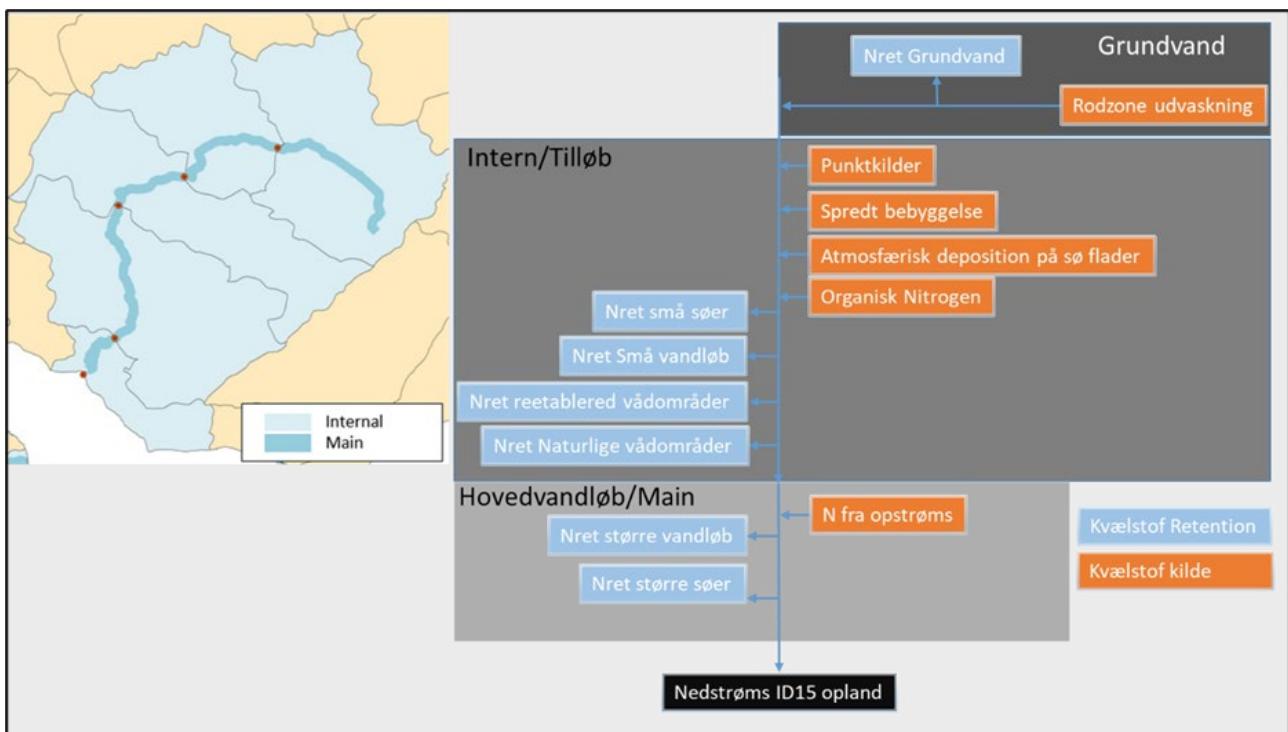
Figur 1. Oplande med nedstrøms beliggende sører (ingen betydning af de forskellige farver)

3.5 Overfladevandsretention for punktkilder relateret til de enkelte punktkilder, placeret i de enkelte kystvande

Hans Thodsen og Henrik Tornbjerg

En ny beregning af N-retention fra alle landbaserede punktkilder er foretaget med udgangspunkt i overfladevands-N-retentionskortet fra Højberg m.fl. (2021). Den beregnede N-retention fra overfladevands-N-retentionskortet er modifieret ved kun at anvende N-retentionen i større vandløb og større genemstrømmede sører og således udelade retentionen i de "interne" retentionsmiljøer i ID15-oplandene (Højberg m.fl. 2021) (Figur 2). Det vil sige, at retention i små sører, små vandløb, naturlige- og reestablisherede vådområder er udeladt. Dette er gjort ud fra en betragtning om, at punktkilder, i modsætning til diffuse kilder, udleder en betragtelig mængde kvælstof i et enkelt punkt, og at denne kvælstofmængde således ikke reduceres igennem diverse små sører, vådområder, grøfter og mindre sidevandløb. Derfor er der lavet en ny version af overfladevandsretentionskortet, der kun inkluderer kvælstofretentionen i hovedvandløbene og de større sører, der er placeret nedstrøms punktkilden, svarende til at udelade N-retentionsmiljøerne nævnt i boksen "Intern/Tilløb" i Figur 2 og kun medregne miljøer nævnt i boksen "Hovedvandløb/Main". Denne version er således målrettet imod anvendelse for ikke-diffuse kilder og tilsvarende retentionsmiljøer.

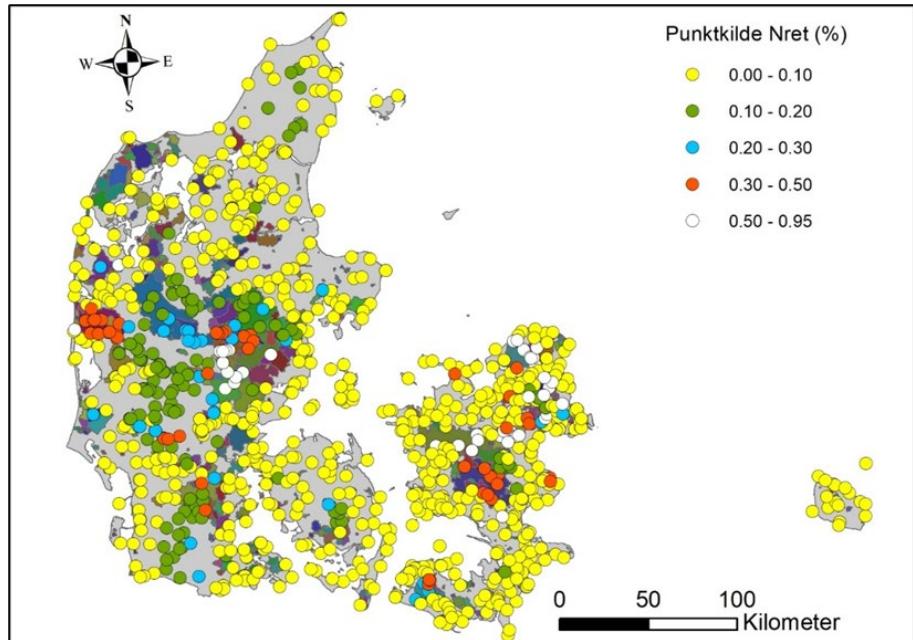
Figur 2. Kvælstofkilder og -retentionsmiljøer inkluderede i den Nationale KvælstofModel (Højberg m.fl. 2021).

Alle punktkilder med et udledningspunkt mere end 100 m inde i land fra kysten betragtes som landbaserede. Dette er samme kriterie som aftalt imellem DCE og FDC for punktkilder for NOVANA-rapporteringen (Thodsen m.fl. 2021). I Figur 3 og Figur 4 ses det målrettede punktkilde-overfladevands-N-retentionskortet. De største retentioner ses i de dele af landet, der er lokaliseret opstrøms større sører.

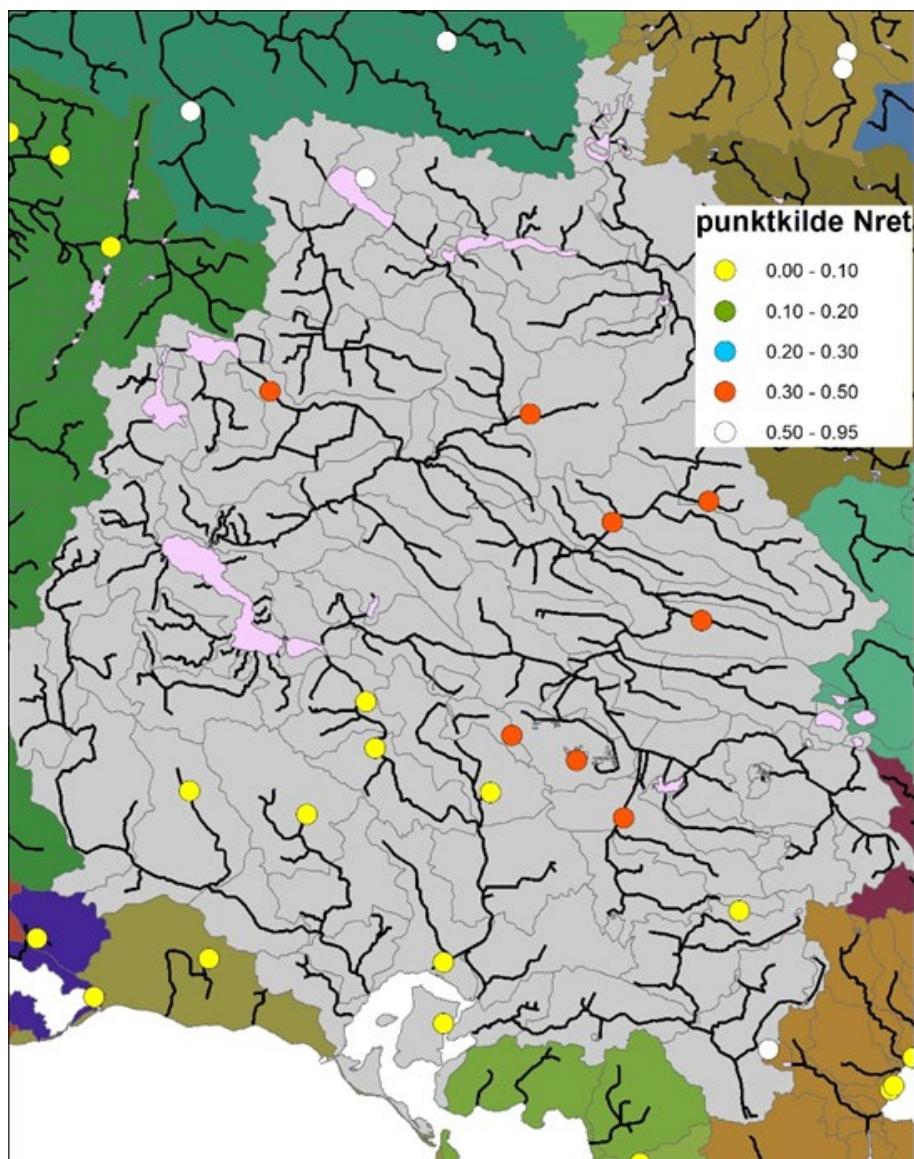
Der er foretaget en beregning af den samlede middelårlige N-retention i procent imellem hvert ID15-opland og havet. Derefter er det bestemt i hvilket

ID15-opland, hver punktkilde er placeret, og hver enkelt punktkilde er derefter givet den N-retention, der hører til det pågældende ID15-opland. N-retentionsprocenten vil være forskellig fra den middelårlige på finere tidsskridt, fx middelmånedligt, årligt eller månedligt tidsskridt, da den afhænger af naturgivne forhold (Højberg m.fl. 2021). For punktkildeudledninger opstrøms søger med en betydelig opholdstid kan der ikke beregnes, hvad en forsinkelse og dispersion (udjævning) af en puls fra en punktkildeudledning er. Dermed kan der ikke gives et bud på, hvornår kvælstof fra en punktkildeudledning opstrøms en større sø når frem til kysten.

Figur 3. Kvælstofretention for punktkilder (ikke RBU) med udledning imellem 1990-2018. En del af de angivne punktkilder har ikke udledninger i den senere del af perioden. Gul angiver en Nret% (kvælstofretention/fjernelse i %) imellem udledningspunktet og havet på 0-10 %. Disse punktkilder er placeret i oplande med kort transporttid til havet, og ofte i oplande uden større søer. Hvid angiver en Nret% på >50% og vil være placeret opstrøms ofte flere større søer med væsentlig kvælstoffjernelse.

Figur 4. Kvælstofretention (Nret) for punktkilder i Suså systemet (gråt opland). Hvide punkter er punktkilder er placeret opstrøms flere sører, Røde punktkilder placeret opstrøms Tysstrup-Bavelse sørerne, Gule punktkilder placeret nedstrøms sører. Gul indikerer 0-10 % Nret, Hvid 50-95 % Nret osv.

Der er leveret tabeller/datasæt med overfladenvands-N-retentionen nedstrøms hver enkelt punktkilde (mellem punktkildens udløb og havet) sammen med information over hver punktkildes placering i FV4-opland og ID15-opland.

4 Referencer

Erichsen AC (ed). Second opinion fase III: Styrket modelgrundlag. Synteserapport. (ikke udgivet i skrivende stund)

Erichsen AC, Larsen TC, Christensen JPA & Timmermann K (2024). Second opinion fase III: Styrket modelgrundlag. Styrket modelgrundlag, scenarier og fortolkninger. Arbejdspakke 4. DHI. (ikke udgivet i skrivende stund)

Hasler B. & Filippelli R. (2024). Økonomiske analyser af fosfor- og kvælstofreduktioner beregnet med TargetEconN_P. Second opinion, fase III, Styrket modelgrundlag. Arbejdspakke 5. Københavns universitet, IFRO. (ikke udgivet i skrivende stund)

Højberg AL, Børgesen CD & Andersen HE (2024). Second opinion, fase III, Styrket modelgrundlag. Delrapport 3: Diffus bidrag og virkemidler. GEUS. (ikke udgivet i skrivende stund)

Højberg, A.L., Thodsen, H., Børgesen, C.D., Tornbjerg, H., Nordstrøm, B.O., Troldborg, L., Hoffmann, C.C., Kjeldgaard, A., Holm, H., Audet, j., Ellermann, T., Christensen, J.H., Bach, E.O. & Pedersen, B.F. 2021. National kvælstofmodel – version 2020, Metode rapport. De Nationale Geologiske Undersøgelser for Danmark og Grønland. GEUS Specialrapport. S 104. https://www.geus.dk/Media/637576521860083405/NKM2020_Rapport_18maj2021_web.pdf

Jacobsen BH (2024). Vurderinger af omkostninger ved at nå indsatskrav for kvælstof i Vandrammedirektivet i relation til Second Opinion analysen. Københavns universitet, IFRO. (ikke udgivet i skrivende stund)

Lassen J. & Frank-Gopolos T. 2022. Undersøgelse af månedsvariation for stofudledning fra renseanlæg (samt ferskvandsdambrug og industri). Notat fra miljøstyrelsen. 2022. s 25.

Nielsen P, Saurel C, Dalsgaard AJT (2015) Samtidigt opdræt af blåmuslinger og tang i forbindelse med havbrug. Rapport nr. 297-2015, DTU Aqua, Hirtshals.

Salomonsen SD & Ottosen TW (2023). Second Opinion Fase III. Styrket Modelgrundlag. Punktkilder. COWI. <https://edit.mst.dk/media/4vzflaua/second-opinion-fase-iii-styrket-modelgrundlag-punktkilder-final-version.pdf>

Saunders, D., Kalff, J. Nitrogen retention in wetlands, lakes and rivers. Hydrobiologia 443, 205–212 (2001). <https://doi.org/10.1023/A:1017506914063>

Søndergaard, M., Nielsen, A., Levi, E.E., Johansson, L.S., Sørensen, P.B. & Trolle, D. 2020. Empiriske sømodeller for sammenhænge mellem indløbs- og søkoncentrationer af fosfor og kvælstof. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 32 s. - Videnskabelig rapport nr. 376 <http://dce2.au.dk/pub/SR376.pdf>

Søndergaard, M., P. J. Jensen & E. Jeppesen, 2001. Retention and internal loading of phosphorus in shallow, eutrophic lakes. TheScientificWorldJournal 1:427-442.

Thodsen, H. & Tornbjerg, H. 2022. Årsager til år til år forskelle i de beregnede tilførsler af vand og næringsstoffer til havet imellem forskellige NOVANA-opgørelser. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 16 s. - Fagligt notat nr. 2022|72
https://dce.au.dk/fileadmin/dce.au.dk/Udgivelser/Notater_2022/N2022_72.pdf

Thodsen, H., Tornbjerg, H., Rasmussen, J.J., Bøgestrand, J., Larsen, S.E., Ovesen, N.B., Blicher-Mathiesen, G., Kjeldgaard, A. & Windolf, J. 2019. Vandløb 2018. NOVANA. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 70 s. - Videnskabelig rapport nr. 353
<http://dce2.au.dk/pub/SR353.pdf>

Thodsen, H., Tornbjerg, H., Rolighed, J., Baattrup-Pedersen, A., Larsen, S.E., Ovesen, N.B., Blicher-Mathiesen, G. & Kjeldgaard, A. 2021. Vandløb 2020. NOVANA. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 82 s. - Videnskabelig rapport nr. 473. <http://dce2.au.dk/pub/SR473.pdf>

Windolf, J., E. Jeppesen, J. P. Jensen & P. Kristensen, 1996. Modelling of seasonal variation in nitrogen retention and in-lake concentration: A four-year mass balance study in 16 shallow Danish lakes. Biogeochemistry 33(1):25-44.

Bilag 1

Tabel med gennemsnitlige årlige kildeopsplittede tilførsler for perioden 2016 til og med 2018 for hver 4. ordenskystoplant (FV4). Svare til tabel udsnit i afsnit 3.2. pkt = punktkilder, diff = diffuse kilder (landskabet), rbu = regnbetingede udløb, rents = rensningsanlæg, total = samlet udledning/tilførsel.

I denne tabel forekommer der negative diffuse tilførsler primært af fosfor (TP). Dette er en regne artefakt der skyldes at de opgjorte punktkildetilførsler i nogle tilfælde er større end de målte transporter på en nedstrøms målestasjon. Det skyldes primært at der ikke regnes retention (forsinkelse/fjernelse) imellem punktkilden og målestasjonen.

	TN andel_pkt	TP andel_pkt	TN total	TN diff	TN pkt	TN rents	TN dambrug	TN havbrug	TN industri	TN rbu	TP total	TP diff	TP pkt	TP rents	TP dambrug	TP havbrug	TP industri	TP rbu
fv4	andel af total	andel af total	kg/år	kg/år	kg/år	kg/år	kg/år	kg/år	kg/år	kg/år	kg/år	kg/år	kg/år	kg/år	kg/år	kg/år	kg/år	
1110	0.44	0.41	47142	26440	20702	20255	0	0	448	2891	1719	1172	1075	0	0	0	97	
1200	0.80	0.49	14285	2799	11486	0	0	0	11064	422	434	223	212	0	0	0	117	
1210	0.41	0.70	52136	30673	21463	0	0	0	21463	0	4094	1211	2883	0	0	0	2883	
1241	0.01	0.07	284129	280157	3972	433	2806	0	0	732	7980	7437	543	61	328	0	0	
1242	0.05	0.09	130948	124483	6464	2490	3792	0	0	183	2845	2578	266	58	169	0	0	
1243	0.12	0.38	1832499	1618884	213616	107698	81844	0	0	24074	48527	29935	18592	8951	5058	0	0	
1250	0.00	0.00	1643	1643	0	0	0	0	0	0	67	67	0	0	0	0	0	
1310	0.00	0.00	92	92	0	0	0	0	0	0	3	3	0	0	0	0	0	
1321	0.09	0.26	623832	567633	56198	15947	34380	1638	0	4233	19790	14645	5145	1437	2337	409	0	
1322	0.00	0.03	61705	61549	156	0	0	0	0	156	1229	1194	35	0	0	0	35	
1323	0.05	0.25	3906835	3706232	200603	34442	136744	0	8759	20658	85666	64415	21251	3504	12454	0	1139	
1330	0.00	0.00	1245	1245	0	0	0	0	0	0	50	50	0	0	0	0	0	
1410	0.00	0.01	193746	192884	862	416	0	0	0	447	11879	11727	152	52	0	0	100	
1510	0.00	0.00	975	975	0	0	0	0	0	0	35	35	0	0	0	0	0	
1520	0.00	0.00	2909	2909	0	0	0	0	0	0	82	82	0	0	0	0	0	
1530	0.00	0.00	128	128	0	0	0	0	0	0	211	211	0	0	0	0	0	
1610	0.08	0.29	2820949	2587829	233120	107341	82394	0	1478	41907	84664	60048	24617	9126	6404	0	192	
1620	0.05	0.23	2894031	2744281	149750	42070	96244	0	0	11436	73456	56743	16713	6718	7505	0	0	
1630	0.01	0.06	332595	329486	3110	2316	0	0	0	794	10457	9790	667	498	0	0	169	
1651	0.03	0.07	2030501	1976188	54313	36183	8804	0	473	8854	83101	77566	5534	2595	866	0	45	
2100	0.00	0.00	130	130	0	0	0	0	0	0	13	13	0	0	0	0	0	
2110	0.05	0.09	677654	641158	36496	2343	7695	21694	132	4632	26636	24120	2517	334	806	304	30	
2200	0.80	0.72	5246	1050	4196	4196	0	0	0	0	289	82	207	207	0	0	0	
2213	0.06	0.11	560889	527805	33084	29153	0	0	0	3931	23067	20516	2551	1648	0	0	904	
2216	0.02	0.05	33226	32705	520	486	0	0	0	34	2076	1974	102	95	0	0	8	
2310	0.99	0.99	92621	562	92060	0	0	12420	79565	75	8305	65	8240	0	0	2271	5953	
3000			0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
3011	0.00	0.01	35856	35805	51	0	0	0	0	51	1152	1140	12	0	0	0	12	
3012	0.00	0.01	22407	22370	37	0	0	0	0	37	711	702	9	0	0	0	9	
3013	0.38	0.74	15270	9452	5818	5364	0	0	0	454	1111	287	824	717	0	0	108	
3020	0.00	0.00	8630	8630	0	0	0	0	0	0	270	270	0	0	0	0	0	
3110	0.27	0.58	55385	40157	15228	14780	0	0	0	448	2665	1128	1537	1436	0	0	102	
3210	0.00	0.00	1325	1325	0	0	0	0	0	0	13	13	0	0	0	0	0	

	TN an-del_pkt	TP an-del_pkt	TN total	TN diff	TN pkt	TN rents	TN dambrug	TN havbrug	TN industri	TN rbu	TP total	TP diff	TP pkt	TP rents	TP dambrug	TP havbrug	TP industri	TP rbu
9120	0.01	0.08	173021	171051	1970	533	0	0	282	1155	5764	5318	446	133	0	0	40	273
9130	0.01	0.06	293623	289249	4374	3530	0	0	0	843	10370	9716	653	455	0	0	0	198
9140	0.04	0.14	133120	128068	5052	4446	0	0	0	606	4490	3841	648	503	0	0	0	145
9150	0.03	0.09	208857	203424	5434	3869	0	0	0	1564	7398	6759	639	270	0	0	0	369
9210	0.08	0.55	40620	37544	3076	3040	0	0	0	36	1157	525	633	625	0	0	0	8
9220	0.05	0.37	54001	51119	2882	2795	0	0	0	87	905	566	339	317	0	0	0	21
9300	0.00	0.00	1694	1694	0	0	0	0	0	0	39	39	0	0	0	0	0	0
9310	0.02	0.28	61185	59853	1332	1332	0	0	0	0	1082	780	301	301	0	0	0	0
9320	0.21	0.68	22084	17418	4667	3757	0	0	0	910	751	243	508	303	0	0	0	205
9321	0.01	0.14	23648	23439	209	0	0	0	0	209	358	309	49	0	0	0	0	49
9330	0.03	0.15	104935	101699	3236	2621	0	0	0	615	1950	1663	287	151	0	0	0	137
9331	0.00	0.05	13993	13956	37	0	0	0	0	37	174	166	9	0	0	0	0	9
9350	0.03	0.21	199256	193448	5809	4108	0	0	0	1701	4975	3942	1033	667	0	0	0	366
9360	0.08	0.29	224473	206806	17667	12304	0	0	0	5363	6604	4708	1896	838	0	0	0	1058

Bilag 2

Tabel med gennemsnitlige kildeopsplittede tilførsler for hhv. sommer- (maj – september) og vinter (oktober - april) perioden 2016 til og med 2018 for hver 4. ordenskystoplant (FV4). pkt = punktkilder, diff = diffuse kilder (landskabet), rbu = regnbetingede udløb, rens = rensningsanlæg, damb = dambrug, havb = havbrug + saltvandsbaseret dambrug, indus = industri, total = samlet udledning/tilførsel.

I denne tabel forekommer der negative diffuse tilførsler primært af fosfor (TP). Dette er en regne artefakt der skyldes at de opgjorte punktkildetilførsler i nogle tilfælde er større end de målte transporter på en nedstrøms målestasjon. Det skyldes primært at der ikke regnes retention (forsinkelse/fjernelse) imellem punktkilden og målestasjonen.

fv4	Periode	TN andel pkt	TP andel pkt	TN total	TN diffus	TN pkt	TN rens	TN damb	TN havb	TN indus	TN rbu	TP total	TP diffus	TP pkt	TP rens	TP damb	TP havb	TP indus	TP rbu
1110	s	0.57	0.52	11103	4795	6309	6065	0	0	0	244	867	412	455	402	0	0	0	53
1110	v	0.4	0.35	36039	21645	14394	14190	0	0	0	204	2024	1307	717	673	0	0	0	44
1200	s	0.89	0.64	5465	625	4840	0	0	0	4610	230	157	57	100	0	0	0	49	51
1200	v	0.75	0.4	8821	2174	6646	0	0	0	6454	192	277	166	111	0	0	0	68	43
1210	s	0.55	0.78	16320	7376	8943	0	0	0	8943	0	1540	339	1201	0	0	0	1201	0
1210	v	0.35	0.66	35817	23296	12520	0	0	0	12520	0	2554	872	1682	0	0	0	1682	0
1241	s	0.03	0.13	54104	52467	1636	132	1106	0	0	399	1871	1629	242	23	136	0	0	84
1241	v	0.01	0.05	230025	227689	2336	302	1701	0	0	334	6110	5809	301	38	192	0	0	70
1242	s	0.09	0.26	27212	24861	2351	757	1494	0	0	100	432	319	113	22	70	0	0	21
1242	v	0.04	0.06	103736	99622	4114	1733	2298	0	0	83	2412	2259	153	37	99	0	0	18
1243	s	0.17	0.57	468613	390936	77676	32324	32246	0	0	13106	13834	5899	7935	3348	2092	0	0	2495
1243	v	0.1	0.31	1363887	1227947	135939	75374	49598	0	0	10968	34693	24036	10657	5603	2966	0	0	2088
1250	s	0	0	392	392	0	0	0	0	0	0	13	13	0	0	0	0	0	
1250	v	0	0	1251	1251	0	0	0	0	0	0	54	54	0	0	0	0	0	
1310	s	0	0	24	24	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	
1310	v	0	0	68	68	0	0	0	0	0	0	3	3	0	0	0	0	0	
1321	s	0.15	0.51	147390	125260	22130	4914	13546	1366	0	2304	4678	2302	2375	545	967	341	0	524
1321	v	0.07	0.18	476441	442373	34068	11033	20834	273	0	1928	15113	12343	2770	893	1371	68	0	438
1322	s	0.01	0.09	11591	11506	85	0	0	0	0	85	206	187	19	0	0	0	0	19
1322	v	0	0.02	50114	50043	71	0	0	0	0	71	1023	1007	16	0	0	0	0	16
1323	s	0.08	0.4	980749	901600	79149	10377	53877	0	3650	11247	23074	13878	9197	1310	5151	0	474	2262
1323	v	0.04	0.19	2926086	2804632	121454	24066	82867	0	5109	9412	62592	50537	12055	2194	7303	0	664	1893
1330	s	0	0	284	284	0	0	0	0	0	0	9	9	0	0	0	0	0	
1330	v	0	0	962	962	0	0	0	0	0	0	41	41	0	0	0	0	0	
1410	s	0.01	0.03	32542	32174	368	124	0	0	0	243	2908	2834	74	19	0	0	0	55
1410	v	0	0.01	161205	160710	495	291	0	0	0	204	8971	8893	78	32	0	0	0	46
1510	s	0	0	240	240	0	0	0	0	0	0	6	6	0	0	0	0	0	
1510	v	0	0	735	735	0	0	0	0	0	0	29	29	0	0	0	0	0	
1520	s	0	0	717	717	0	0	0	0	0	0	15	15	0	0	0	0	0	
1520	v	0	0	2191	2191	0	0	0	0	0	0	67	67	0	0	0	0	0	
1530	s	0	0	35	35	0	0	0	0	0	0	38	38	0	0	0	0	0	
1530	v	0	0	93	93	0	0	0	0	0	0	173	173	0	0	0	0	0	

fv4	Periode	TN andel pkt	TP andel pkt	TN total	TN diffus	TN pkt	TN rens	TN damb	TN havb	TN indus	TN rbu	TP total	TP diffus	TP pkt	TP rens	TP damb	TP havb	TP indus	TP rbu
5261	s	1	1	5770	15	5755	0	0	5706	0	48	598	3	596	0	0	583	0	12
5261	v	0.82	0.84	1435	256	1180	0	0	1139	0	40	151	24	127	0	0	116	0	10
5262	s	0.79	0.94	266	55	211	0	0	0	0	211	55	3	51	0	0	0	0	51
5262	v	0.11	0.39	1572	1395	177	0	0	0	0	177	110	67	43	0	0	0	0	43
5263	s	0.13	0.35	80746	70115	10631	2798	577	0	0	7256	5190	3354	1836	113	66	0	0	1657
5263	v	0.03	0.14	384484	371126	13358	6399	887	0	0	6072	11929	10257	1672	191	94	0	0	1386
5264	s	0.06	0.31	5141	4815	326	0	0	0	0	326	254	176	78	0	0	0	0	78
5264	v	0.01	0.1	21482	21209	273	0	0	0	0	273	672	607	65	0	0	0	0	65
5300	s	1	1	5481	0	5481	290	0	5191	0	0	560	0	560	27	0	533	0	0
5300	v	1	1	1700	0	1700	664	0	1036	0	0	153	0	153	46	0	106	0	0
5310	s	0	0	270	270	0	0	0	0	0	0	4	4	0	0	0	0	0	
5310	v	0	0	3109	3109	0	0	0	0	0	0	46	46	0	0	0	0	0	
5320	s	0.01	0.1	1651	1639	12	0	0	0	0	12	29	26	3	0	0	0	0	3
5320	v	0	0.02	11453	11444	10	0	0	0	0	10	161	158	2	0	0	0	0	2
5330	s	0.16	0.44	3916	3293	623	615	0	0	0	8	133	74	59	57	0	0	0	2
5330	v	0.03	0.13	32155	31108	1046	1039	0	0	0	7	644	557	87	85	0	0	0	2
5340	s	0	0	98	98	0	0	0	0	0	0	4	4	0	0	0	0	0	
5340	v	0	0	1388	1388	0	0	0	0	0	0	47	47	0	0	0	0	0	
5341	s	0.1	0.55	13409	12066	1344	983	0	0	0	360	972	435	537	454	0	0	0	83
5341	v	0.02	0.24	109995	107393	2602	2301	0	0	0	302	3486	2657	829	759	0	0	0	70
5350	s	0.07	0.15	2326	2159	167	0	0	0	0	167	241	206	36	0	0	0	0	36
5350	v	0	0.02	29837	29697	140	0	0	0	0	140	1401	1372	30	0	0	0	0	30
5360	s	0	0	244	244	0	0	0	0	0	0	10	10	0	0	0	0	0	
5360	v	0	0	5100	5100	0	0	0	0	0	0	192	192	0	0	0	0	0	
5400	s	1	1	23115	0	23115	0	0	23115	0	0	2422	0	2422	0	0	2422	0	0
5400	v	1	1	4615	0	4615	0	0	4615	0	0	484	0	484	0	0	484	0	0
5401	s	0	0	10	10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
5401	v	0	0	439	439	0	0	0	0	0	0	14	14	0	0	0	0	0	
5402	s	0	0	511	511	0	0	0	0	0	0	7	7	0	0	0	0	0	
5402	v	0	0	8215	8215	0	0	0	0	0	0	100	100	0	0	0	0	0	
5403	s	0.08	0.46	148	136	12	0	0	0	0	12	6	3	3	0	0	0	0	3
5403	v	0	0.05	2092	2082	10	0	0	0	0	10	42	40	2	0	0	0	0	2
5410	s	0.27	0.74	6504	4776	1728	1285	0	0	0	442	450	116	335	229	0	0	0	106
5410	v	0.08	0.4	38246	35012	3233	2863	0	0	0	370	1158	693	465	377	0	0	0	88
5411	s	0.2	0.51	13151	10526	2625	1993	0	0	0	632	632	310	323	177	0	0	0	146
5411	v	0.04	0.12	105519	101774	3745	3216	0	0	0	529	3234	2852	382	259	0	0	0	122
5412	s	0	0	2686	2686	0	0	0	0	0	0	34	34	0	0	0	0	0	
5412	v	0	0	17012	17012	0	0	0	0	0	0	206	206	0	0	0	0	0	
5413	s	0.01	0.1	19877	19688	189	0	0	0	0	189	447	404	43	0	0	0	0	43
5413	v	0	0.01	119477	119319	158	0	0	0	0	158	2529	2493	36	0	0	0	0	36
5414	s	0.16	0.64	483	408	75	0	0	0	0	75	27	10	17	0	0	0	0	17
5414	v	0.02	0.15	3664	3601	63	0	0	0	0	63	97	83	15	0	0	0	0	15
5430	s	0.91	0.95	3367	302	3065	3041	0	0	0	23	196	10	186	180	0	0	0	5
5430	v	0.69	0.77	10076	3100	6976	6956	0	0	0	20	399	90	309	305	0	0	0	4
5440	s	0.16	0.22	48813	40996	7817	5912	0	0	0	1905	5562	4354	1207	786	0	0	0	422

NÆRINGSSTOFBELASTNING,

KILDEOPSPLITNING OG

KVÆLSTOFRETENTION

- AP1 i "Second opinion" fase III (Vandplan 3 genbesøg)

I denne rapport er anvendte metoder og diverse leverancer fra Arbejdspakke 1 i projektet "Second opinion" fase III, "styrket modelgrundlag" beskrevet og præsenteret.